

Hij had een afkeer van twist en strijd. Personen, die hem onaangenaam varen, vermeed hij; kon hij eene ontmoeting niet voorkomen, dan wist hij loor eene vriendelijke bejegening in zijn eigen gemoed ieder gevoel van afkeer in slaap te wiegen, gelijk hij anderen dwong tot wederkeerige beleefdheid. In zijne tegenwoordigheid ontbrak nooit eene zekere hoffelijkheid.

De politieke bewegingen lieten hem koud; aan den strijd op godsdienstig gebied nam hij nooit deel. Heethoofden onder zijne leerlingen liet hij wel bij zich komen; door zijn helder betoog, dat de individuen en de maatschappij slechts schade lijden door deelneming van het groote publiek aan de behandeling van zaken, die slechts aan de regeeringstafel of in het studeervertrek van den deskundige te huis behooren, wist hij menigeen vele nutteloos bittere uren te besparen.

In zijne omgeving nam LONCQ eene voorname plaats in. Algemeen was hij gezien, geacht en bemind; iemand met dergelijke eigenschappen moest wel velen tot zijne vrienden kunnen rekenen.

Aan vele lijdens bracht hij hulp; waar hij niet helpen kon, bracht hij troost en rust. Ook bij zijne zieken wist hij die wijze levensbeschouwing op te wekken, die het goede voor oogen brengt en het onvermijdelijke kwaad, juist omdat het onvermijdelijk is, laat rusten.

Deze regelen werden niet geschreven voor hen, die den ongemeenen man niet gekend hebben (een kunstenaar zou hem slechts goed hebben kunnen teekenen), maar om de herinnering aan zijne vele goede eigenschappen bij zijne leerlingen en vrienden voor een oogenblik te verlevendigen, en bovenal om te verkondigen, dat zeer velen zijne nagedachtenis eeren. TALMA.

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST.

OPENINGSREDE VAN DE ACHT-EN-DERTIGSTE ALGEMEENE VERGADERING
DER NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER
GENEESKUNST.

GEHOUDEN TE WINSCHOTEN, DEN 4den JULI 1887.

DOOR DEN VOORZITTER

Prof. J. E. VAN ITERSOM J.Az.

*Mijne Heeren, Afgevaardigden en Leden van de
Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst.*

Het is mij een genoegen U welkom te heeten onder omstandigheden, die voor het welslagen onzer samenkomst gunstig zijn. Door de goede zorgen van de Afdeling Oldambt wordt ons overvloedig gelegenheid gegeven tot collegiaal en gezellig verkeer. Dat is reeds voldoende om een goed deel onzer wenschen te bevredigen. — Doch ook *hier* wordt U aangeboden wat ruimschoots mag aanspraak maken op uwe belangstelling. Gewichtige voorstellen omtrent bestaande en aanhangige wetten worden aan uw oordeel onder-

•

worpen, en mannen van goeden naam hebben op zich genomen, om voor en met U onderwerpen te bespreken van wetenschappelijken en praktischen aard.

Geen twijfel, of gij zult aan dat alles met opgewektheid deelnemen. Elke bladzijde van de geschiedenis onzer Maatschappij levert het bewijs van krachtige en vruchtdragende werkzaamheid op het gebied der Medische wetgeving. Uit den bijval welken de wetenschappelijke voordrachten in onze laatste Algemeene Vergaderingen vonden, uit de Verslagen omtrent de werkzaamheden der Afdelingen, uit den omvang en den inhoud van het Orgaan onzer Maatschappij en uit zooveel meer blijkt ten duidelijkste het ernstig streven om zich te stellen en te houden op de hoogte van de vorderingen onzer kunst. Zij zijn ontzachtlijk groot die vorderingen, vooral op een gebied, dat tot voor korten tijd geacht werd de zwakke zijde der medische wetenschap te vertegenwoordigen: de kunst om ziekten te genezen. Met rechtmatige ingenomenheid ontvouwde mijn geachte voorganger in onze laatste Algemeene Vergadering het beeld van den vooruitgang der interne therapie in de jongste 25 jaren.

Het zou mogen heeten: „enfoncer une porte ouverte”, wanneer ik U wilde betoogen tot welk eene heilzame macht de chirurgie in al hare onderdeelen geklommen is. In de verloskunde eindelijk zijn nieuwe regelen gesteld voor de behandeling van den abortus en der baring, die, worden zij nauwgezet opgevolgd, de kraamvrouwenkoorts even zeldzaam zullen maken als pyaemie en septicaemie dat reeds geworden zijn onder onze geopereerden.

Velerlei zijn de middelen waarover wij beschikken, en de tijden zijn voorbij waarin SYDENHAM met recht kon zeggen, dat de geneesheer de regelen der therapeutiek op de nagels zijner vingers kon schrijven. — Toch schijnt het mij toe, dat niet in de veelheid der middelen de reden gezocht moet worden van den vooruitgang onzer kunst. Veel meer in de wijze, waarop zij worden aangewend. De techniek beheerscht het succes.

Hoe duidelijk blijkt dat niet in de therapie der huidziekten. Daar is overvloed van nieuwe middelen, en goede ook. Ik noem slechts het chrysarobin en pyrogalluszuur, het naphтол, resorcine en ichthyol; stel daarnaast de beproefde praeparaten van zink, lood, kwik, teer, zwavel e. a.; laat de diagnose juist gemaakt zijn en het recept daaraan beantwoorden. Hoe zal de uitkomst wezen?

Slechts dan gunstig, wanneer de geneesheer tot in de kleinste bijzonderheden weet te regelen de *wijze*, waarop die geneesmiddelen moeten worden aangewend, de voorbereiding die de huid moet ondergaan, de nabehandeling welke volgen moet om recidieven te voorkomen.

Ik denk daarbij aan eczema, psoriasis, acne, sycosis, scabies, lupus, om alleen de meest voorkomende ziekten der huid te noemen. Hoe dikwijls worden ze niet vruchteloos behandeld met goede middelen, omdat deze slecht worden aangewend. Veel meer dan algemeen gebruikelijk is, verdienen daarbij massage, puncties, scarificaties, epilatie te worden toegepast; evenzoo de scherpe lepel, het thermocautère, de electriciteit als constante stroom, galvanocaustiek en electrolyse.

Hetzelfde geldt van de behandeling der venerische aandoeningen. Het succes eener smeerkuur is grootendeels afhankelijk van de manier, waarop de inwrijvingen gedaan worden; voor injectie kan men gebruik maken van sublimaat, calomel, formamidkwik, gele praccipitaat e. a.; mits daarbij alle regelen

der kunst worden in acht genomen. Een, naar omstandigheden veelvuldig gewijzigde, locale therapie der syphilitische aandoeningen is van het grootste gewicht.

Bij de behandeling der gonorrhoe zoeke men zijn heil niet in de nieuwere specifica, maar in de applicatie der oude middelen op de juiste plaats met behulp der bougie perforée van GUYON of der gegroefde sonde van CASPER.

Wie, Mijne Heeren, meent tegenwoordig inwendige ziekten — in den engsten zin van het woord — te kunnen behandelen, ik spreek niet eens van herkennen, zonder technische bedrevenheid? — Daarbij komen te pas massage en electriciteit, pneumatische therapie, hypodermoclyse, enteroclyse en andere clysen. Insufflatie, inhalatie, inwikkelingen, baden kunnen schier niet meer worden gemist.

Denk aan de operatieve behandeling der meest verschillende ziekten van den schedelinhoud, van de borstorganen, en aan de verbazende vlucht, die de abdominale chirurgie genomen heeft, zóó, dat geen enkel orgaan — zelfs niet het pancreas — buiten haar bereik blijft; denk daarbij aan het spreekwoord: „onbekend maakt onbemind”, en de gevolgtrekking ligt voor de hand: elk geneesheer moet met de mechanische therapie vertrouwd zijn. In onze dagen mag niemand een vreemdeling zijn op het gebied van oog- en oorheekunde, van neus- en keelziekten, van chirurgie en gynaecologie.

Hier — op het terrein der Heekunde in haren vollen omvang — behaalt de therapie haar schoonste zegepralen, maar hier worden ook de hoogste eischen gesteld aan de technische vaardigheid.

Met onze kracht is in gelijke mate geklommen onze verantwoordelijkheid, en wie voelt zich niet bezwaard wanneer hij denkt aan de veelheid en den omvang der eischen, die hem dagelijks worden gesteld.

Ik vraag daarom, met vertrouwen, gedurende enkele oogeblikken uwe welwillende aandacht voor het antwoord dat ik trachten wil te geven op de vraag: Hoe zal de geneesheer zich het best bekwaamen voor zijne taak?

Het spreekt van zelf, dat ik niet voornemens ben in dezen kring de eischen te bespreken, die voor de opleiding aan de Universiteit gesteld moeten worden; ik bedoel veel meer, hoe moeten wij onzen tijd besteden, dag aan dag, zoolang wij werkzaam zijn in den dienst der lijdende menschheid, indien we niet willen vervallen tot onkunde en onmacht.

Rust — roest. Stilstand is achteruitgang.

Alvorens een positief advies uit te brengen moet ik verklaren, dat ik, in 't algemeen genomen, geen heil verwacht van beperking van onzen werkring — van het aankweken van specialiteiten. De eerste indruk is wel dat de uitgebreide toepassing der techniek op alle deelen der geneeskunde een vaardigheid en oefening vereischt, welke alleen kan verkregen en bewaard worden door telkens wederkerende behandeling van gelijksoortige ziektegevallen.

Afgezien daarvan dat de sociale verhoudingen het meestal den lijdens onmogelijk maken, om zich tot specialiteiten te wenden, ook al nam hun aantal nog toe, zoo zou toch altijd het bezwaar bestaan dat de patiënten niet weten tot wien ze moeten gaan. Bovendien voert de uitsluitende beoefening van een beperkt gebied tot eenzijdigheid, die dikwijls aan een bepaald orgaan zal ten goede komen, maar den lijder, als geheel, schaden kan. Een verder nadeel zie ik daarin, dat menig algemeen practicus zich ontheven acht van de verplichting om die vakken te beoefenen, die een ander als specialiteit heeft uit-

verkoren. Ik wil niet „das Kind mit dem Bade ausschütten“; meen echter, dat *verdere* uitbreiding der specialiteits-studie minder gewenscht is.

Een tweede gevaar, dat ik vermeden wil zien, is gelegen in het streven om toch vooral op de hoogte van zijn tijd te zijn; wanneer althans daaronder verstaan moet worden het najagen van nieuwigheden en het aannemen en toepassen van alles wat maar beweerd wordt.

Oneindig veel kostbare tijd wordt nutteloos besteed aan de lectuur van tijdschriften, vooral van dezulke, die de wetenschap „à la Liebig“ behandelen en ze U voorzetten in extracten. Slechts hij, die veel tijd beschikbaar heeft en onder bijzonder gunstige omstandigheden werkt, kan zich de weelde veroorloven om van het nieuwste kennis te nemen en dat met de noodige omzichtigheid te beproeven.

Wat wij allen noodig hebben is degelijke en grondige kennis der geijkte methoden van onderzoek en behandeling. Zonder kennis geen kunst. Aan onze instellingen voor Hooger Onderwijs bestaat voldoende gelegenheid om zich te bekwaamen; maar om bekwaam te blijven en bekwaamer te worden is voortdurende studie noodig. Studie der grondslagen onzer wetenschap bovenal. De kunst van te vergeten verstaan wij allen in meer dan voldoende mate. Wee hem, die niet de behoefte gevoelt om de daardoor ontstane leemten telkens weer aan te vullen. Er gaat nauwelijks een dag voorbij dat ik niet een boek over anatomie ter hand neem. Physiologie, pathologische anatomie, algemeene pathologie en therapie moeten ons gedurig bezig houden. Ieder onzer behoort zich althans om de 3 of 4 jaren een nieuw handboek — of een nieuwe editie — aan te schaffen over de hoofvakken en daarvan pro re nata vlijtig gebruik te maken. Dat is de manier om op de hoogte te *blijven*, in dien gezonden zin, dat wij steeds vasten bodem onder ons voelen en voor vallen worden bewaard. Het ontbreekt niet aan goede standaardwerken, waarin ook de techniek zóó duidelijk wordt omschreven en aanschouwelijk voorgesteld, dat elkeen — die niet absoluut onhandig is of alle voorbereiding mist — volkomen voldoende inlichting kan ontvangen voor de uitoefening van schijnbaar ingewikkelde kunstbewerkingen. Ik heb schier altijd bevonden dat hij, die een operatie *goed* kan beschrijven, ze ook kan uitvoeren. Het omgekeerde komt nimmer voor.

Een tweede element voor behoud en vermeerdering van kracht is voor ons gelegen in den collegialen omgang en samenwerking, waarvoor zoo schoone gelegenheid bestaat in de Afdeelings-vergaderingen onzer Maatschappij. Maar ook bij die samenkomsten zij de leuze: niet multa maar multum. In plaats van te grijpen naar de onrijpe vruchten van den boom der kennis, behooren we ons te voeden met de sappen van de wortels en den stam.

Ten slotte, Mijne Heeren, wensch ik uwe aandacht te vestigen op eene instelling, die wij aan onze oostelijke naburen mogen benijden. Ik bedoel de zoogenaamde Fortbildungscourse: de gelegenheid voor praktiseerende medici, om, tijdens de academische vacantie, aan de groote hospitalen, gedurende enkele weken, onder de leiding der daaraan verbonden medici, het vroeger geleerde te herhalen en zich te oefenen in wat nieuw is of zelden voorkomt. — Het schijnt mij niet onmogelijk, die instelling op onzen bodem over te brengen — en hoevelen uwer zouden niet met graagte daarvan gebruik maken?

Ik misken geenszins de bezwaren, die voor de meeste geneeskunstoefenaren

verbonden zijn aan het opvolgen mijner raadgevingen. Het grootste bezwaar is gebrek aan tijd. „Time is money!” en „il faut vivre avant tout!”

Daar wringt de schoen. Het zou uw geduld en mijne krachten te boven gaan, wanneer ik de oplossing van dit probleem wilde beproeven. Toch wil ik er niet geheel over zwijgen.

Van waar al die beslommeringen, waarmeê de meesten, in de stad en op het land, overladen zijn? Allermint door dat het aantal medici te klein is. Het tegenovergestelde is veeleer het geval. De strijd om het bestaan is zóó groot, dat voor velen door zwaren strijd slechts één sober bestaan te verkrijgen is. Alleen het aantal vroedvrouwen dient grooter te worden en haar gehalte, ook in socialen zin, te verbeteren opdat de afmattende verloskundige praktijk niet langer de beste krachten van den geneesheer sloope.

Voor al op het platteland en in de kleinere steden worden te hooge eischen aan de krachtsinspanning der artsen gesteld. In de grootere steden is overvloed van geneeskunstoefenaren. Verbetering der honoraria en belangrijke verhooging der toelagen van gemeente, provincie en staat, in de kleinere plaatsen, moeten deze wanverhouding wijzigen. Een meer gelijkmatige verdeeling zoowel van den arbeid als van de verdiensten zal daarvan het gevolg zijn. Overmatige arbeid behoort geen beletsel te wezen voor voortgezette studie.

Daar is verder, naar het mij voorkomt, mijne Heeren, niets wat meer verlamdend inwerkt op de ambitie van den geneesheer, dan de omstandigheid waarin de meesten uwer zoo tallooze malen geplaagd worden: dat de beperkte middelen der patiënten de toepassing van de vereischte diaetetische, pharmaceutische en mechanische behandeling onmogelijk maken.

Ook in dit opzicht is dringend verbetering noodig. Het is de taak der bijzondere en openbare instellingen van liefdadigheid deze aan te brengen. De toewijding aan de *verpleging* der zieken kan grooter worden dan ze reeds is; het getal der ziekenhuizen, waar gratis of tegen geringe vergoeding opneming te verkrijgen is, moet worden vermeerderd en deze moeten zoodanig worden uitgerust en beheerd, dat de verklaarbare weerzin tegen het verlaten der eigen omgeving langzamerhand overwonnen worde. In vele opzichten bewegen we ons op den goeden weg; maar ver gevorderd zijn we nog niet.

Zeer bedenkelijk acht ik het, dat nog steeds de gelegenheid bestaat om zonder genoegzame voorbereiding de studie der geneeskunde aan te vangen. Zij, wien het aan kracht of aan lust ontbreekt om zich voldoende voor te bereiden, zullen in den regel niet ten zegen zijn voor de maatschappij. De artsen moeten niet alleen geteld, maar ook gewogen worden.

Voor al in dezen tijd, nu handel en nijverheid kwijnen, wordt maar al te gretig een heenkomen gezocht door de wijd openstaande poort, die naar den artstitel voert; alsof noch liefde voor het vak, noch aanleg voor de studie onmisbare eischen waren aan den toekomstigen geneesheer te stellen.

Ik eindig mijne Heeren, wat ik gezegd heb was geen oratio pro domo. Ons belang is het belang van den Staat; hij behoort zijn beste krachten te wijden aan het behoud en het herstel van de gezondheid zijner burgers — de hoofdvoorwaarde der algemeene welvaart.

Daartoe naar ons vermogen bij te dragen, dat achten wij onzen heiligen plicht.

Ik heb gezegd.